

**แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่มาจากองค์ประกอบของคณะกรรมการ
รัฐวิสาหกิจในประเทศไทย : ศึกษาจากพระราชบัญญัติคุณสมบัติ
มาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2550**

จากการศึกษาปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างและวิธีการได้มาของคณะกรรมการรัฐวิสาหกิจในประเทศไทย ในบทที่ 3 ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่ารัฐวิสาหกิจไทยยังคงต้องเผชิญกับปัญหาที่เกิดจากที่มาและองค์ประกอบของคณะกรรมการรัฐวิสาหกิจอยู่หลายประการด้วยกัน ซึ่งสาเหตุประการสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาเหล่านั้นก็คือ การที่ไม่ได้มีกฎหมายหรือหลักเกณฑ์ใดกำหนดถึงกระบวนการสรรหาและแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจเอาไว้ ทำให้ฝ่ายการเมืองในฐานะผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจ ใช้ดุลพินิจในการพิจารณาบุคคลใดก็ตามที่เห็นว่าเหมาะสมให้ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจ ซึ่งในทางปฏิบัติก็เป็นที่เห็นได้ว่าจะมีการแต่งตั้งบุคคลผู้ใกล้ชิดหรือพวกพ้องให้ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจ การแต่งตั้งกรรมการจึงขาดความโปร่งใส และเมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 รวมทั้งฉบับแก้ไขเพิ่มเติมในภายหลัง ก็กลับปรากฏว่าไม่เคยมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับที่มาและองค์ประกอบของคณะกรรมการรัฐวิสาหกิจเลย ทั้งที่ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนารัฐวิสาหกิจของประเทศไทย เพราะการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ องค์ประกอบที่มีความสำคัญประการหนึ่งก็คือ ความรู้ความสามารถของกรรมการรัฐวิสาหกิจ การแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจโดยที่ไม่ได้คำนึงถึงความรู้ความสามารถว่ามีความเหมาะสมกับรัฐวิสาหกิจหรือไม่ ทำให้การดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จากที่กล่าวมาทำให้เห็นได้ว่าประเทศไทยได้เผชิญกับปัญหาที่มาจากองค์ประกอบของคณะกรรมการรัฐวิสาหกิจมาโดยตลอด แต่ปัญหาดังกล่าวกลับไม่ได้รับการพิจารณาแก้ไขแต่อย่างใด

แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันได้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่มีความสำคัญต่อกระบวนการสรรหาและแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจในประเทศไทย กล่าวคือ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2550 ซึ่งได้กำหนดให้การแต่งตั้งกรรมการอื่นที่มีใช้กรรมการ โดยตำแหน่งในรัฐวิสาหกิจแห่งใด

ให้ผู้มีอำนาจพิจารณาแต่งตั้งจากบุคคลในบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังจัดทำขึ้น ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการอื่นของรัฐวิสาหกิจ บทบัญญัติดังกล่าวจึงถือได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่มีสำคัญเป็นอย่างยิ่งของประเทศไทยในการปฏิรูปกระบวนการสรรหาและแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจ อันจะนำไปสู่การมีกระบวนการสรรหาและแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจที่มีความโปร่งใส และทำให้ได้มาซึ่งกรรมการรัฐวิสาหกิจที่มีความรู้ความสามารถ สอดคล้องกับลักษณะธุรกิจและการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ โดยการศึกษาในส่วนนี้จะเริ่มต้นการศึกษาจากความเป็นมาของพระราชบัญญัติ หลักการและเหตุผล สาระสำคัญของบทบัญญัติที่ได้แก้ไขและเพิ่มเติม และท้ายที่สุดก็คือการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ

5.1 ความเป็นมาของพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติคุณสมบัติคุณสมบัตินิตมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... เสนอโดย คณะรัฐมนตรี ชุดที่มี พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี เสนอต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2550 โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2550 เห็นชอบร่างพระราชบัญญัติคุณสมบัติคุณสมบัตินิตมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว ตามที่กระทรวงการคลังเสนอ และให้ส่งคณะกรรมการประสานงานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พิจารณา ก่อนเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาต่อไป

ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 32/2550 เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2550 ได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติคุณสมบัติคุณสมบัตินิตมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) ไว้พิจารณา และตั้งคณะกรรมการวิสามัญคณะหนึ่งขึ้น เพื่อพิจารณาและแปรญัตติ โดยมีนาย สมหมาย ภาษี (รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ในขณะนั้น) เป็นประธานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุณสมบัติคุณสมบัตินิตมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....

เมื่อคณะกรรมการวิสามัญ ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวแล้วเสร็จ ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้พร้อมด้วยรายงานการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 55/2550 เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2550 ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ในวาระที่สองขึ้นพิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา เมื่อจบการพิจารณาในวาระที่สองขึ้นพิจารณาเรียงตามลำดับมาตราแล้ว ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้

พิจารณาต่อไปในวาระที่สาม ซึ่งที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติก็ได้ลงมติเห็นชอบให้ประกาศใช้เป็นกฎหมาย โดยให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป*

5.2 หลักการและเหตุผล

การพิจารณาหลักการและเหตุผลของพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2550 นั้น จะขอแยกการพิจารณาออกเป็นสองส่วนด้วยกัน โดยในส่วนแรกจะพิจารณาถึงหลักการของกฎหมาย และหลังจากนั้นจึงจะทำการพิจารณาถึงเหตุผลในการตรากฎหมายเป็นตอนที่สอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 หลักการที่ปรากฏอยู่ในร่างพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ

แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 ดังต่อไปนี้

- 1) แก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการ ผู้บริหาร และพนักงานรัฐวิสาหกิจ
- 2) กำหนดวิธีการนับจำนวนการดำรงตำแหน่งกรรมการของรัฐวิสาหกิจ
- 3) แก้ไขกระบวนการสรรหาผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและรวดเร็ว
- 4) กำหนดให้การแต่งตั้งกรรมการอื่นที่มีใช้กรรมการ โดยตำแหน่งของรัฐวิสาหกิจต้องมาจากบัญชีรายชื่อกรรมการ

5.2.2 เหตุผล

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการ ผู้บริหาร และพนักงานรัฐวิสาหกิจเพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งแก้ไขวิธีการนับจำนวนการดำรงตำแหน่งกรรมการของรัฐวิสาหกิจให้ถูกต้องตามความเป็นจริง เพื่อให้กรรมการสามารถจัดสรรเวลาให้แก่การทำงานในรัฐวิสาหกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ สมควรปรับปรุงวิธีการสรรหาผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจให้มีความคล่องตัวและรวดเร็วขึ้น โดยให้คณะกรรมการรัฐวิสาหกิจเป็นผู้ดำเนินการสรรหาผู้ที่มีความเหมาะสมมาดำรงตำแหน่งผู้บริหาร โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการที่สอดคล้องกับการกำกับดูแลกิจการที่ดีซึ่งจะต้องมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ตลอดจนกำหนดให้มีการแต่งตั้งกรรมการในรัฐวิสาหกิจที่มีใช้กรรมการ โดยตำแหน่งจากบัญชีรายชื่อ

* ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2550

กรรมการไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการอื่นของรัฐวิสาหกิจนั้นเพื่อให้เกิดความโปร่งใส จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้*

5.3 สาระสำคัญของบทบัญญัติที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม

พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2550 ได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 หลายประการด้วยกัน โดยการศึกษาสาระสำคัญของบทบัญญัติที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น สามารถแยกการพิจารณาออกได้เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการรัฐวิสาหกิจ การกำหนดวิธีการนับจำนวนการดำรงตำแหน่งกรรมการรัฐวิสาหกิจ การแก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจ การแก้ไขกระบวนการสรรหาผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจ การแก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของพนักงานรัฐวิสาหกิจ การกำหนดให้การแต่งตั้งกรรมการอื่นที่มีใช้กรรมการ โดยตำแหน่งในรัฐวิสาหกิจต้องมาจากบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.3.1 แก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการรัฐวิสาหกิจ

ในส่วนนี้สามารถแยกการพิจารณาออกได้เป็นห้าประการด้วยกัน กล่าวคือ การแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะต้องห้ามของกรรมการรัฐวิสาหกิจ แก้ไขเพิ่มเติมลักษณะต้องห้ามของการเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง แก้ไขเพิ่มเติมลักษณะต้องห้ามในการเป็นผู้ถูกไล่ออกปลดออกหรือให้ออกจากงานเพราะทุจริตต่อหน้าที่ แก้ไขเพิ่มเติมลักษณะต้องห้ามในการมีส่วนได้เสียของกรรมการรัฐวิสาหกิจ แก้ไขเพิ่มเติมข้อยกเว้นให้แก่กรรมการซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นของรัฐวิสาหกิจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.3.1.1 แก้ไขเพิ่มเติมลักษณะต้องห้ามของกรรมการรัฐวิสาหกิจ

มาตรา 3 บัญญัติว่า ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (5/1) (5/2) และ (5/3) ของมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518

“(5/1) ไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(5/2) ไม่เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

* รายละเอียดโปรดดูภาคผนวก ข., หน้า 193-208.

(5/3) “ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น”

เหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการรัฐวิสาหกิจในมาตรานี้ เนื่องจากต้องการกำหนดลักษณะต้องห้ามของกรรมการรัฐวิสาหกิจให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยกรรมการรัฐวิสาหกิจต้องไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เพื่อต้องการบุคคลที่มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์เข้ามาเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจ และไม่เคยมองคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติหรือทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ เพื่อต้องการบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเข้ามาเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจ และท้ายที่สุดก็คือ ต้องไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อไม่ต้องการให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่ว่าในระดับใดก็ตามเข้ามาเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจ เพราะจากที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ว่า ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้รัฐวิสาหกิจไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องมาจากการที่ฝ่ายการเมืองจะใช้ตำแหน่งกรรมการรัฐวิสาหกิจเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง และโดยที่กฎหมายก็ไม่ได้กำหนดกระบวนการสรรหาและการแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจเอาไว้ ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นช่องว่างให้ฝ่ายการเมืองแทรกแซงกระบวนการแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจ จึงเป็นที่เห็นได้ว่าการแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจมีลักษณะเป็นการคอบแทนกันทางการเมืองมากกว่าที่จะคำนึงถึงความรู้ความสามารถของกรรมการรัฐวิสาหกิจ

5.3.1.2 แก้ไขเพิ่มเติมลักษณะต้องห้ามของการเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง

มาตรา 4 บัญญัติว่า ให้ยกเลิกความในมาตรา (7) ของมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(7) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง”

เหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการรัฐวิสาหกิจในมาตรานี้ เนื่องจากต้องการกำหนดลักษณะต้องห้ามของการเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะบทบัญญัติเดิมได้กำหนดลักษณะต้องห้ามไว้เฉพาะแต่กรณีของการเป็นกรรมการของพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมืองเท่านั้น แต่จากบทบัญญัติใหม่ได้กำหนดเอาไว้ว่า ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง จึงเป็นที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่า บทบัญญัติใหม่นี้มีความหมายที่กว้างกว่าบทบัญญัติเดิมอย่างมาก

เพราะหมายความว่ารวมถึงทุกตำแหน่งในพรรคการเมืองไม่ว่าจะตำแหน่งใดก็ตาม ก็ต้องห้ามในการเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจ ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการรัฐวิสาหกิจเป็นไปอย่างอิสระ ปลอดจากการแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง

แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีบทเฉพาะกาลกำหนดเอาไว้โดย มาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2550 บัญญัติว่า “บทบัญญัติมาตรา 5 (7) มาตรา 8 ตี (10) และมาตรา 9 (7) แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ไม่ใช้บังคับกับผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งกรรมการ ผู้บริหาร และพนักงานของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมืองอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยบุคคลดังกล่าวได้ลาออกจากตำแหน่งในพรรคการเมืองหรือการเป็นเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมืองนั้น ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ”

โดยเหตุผลที่ต้องกำหนดบทเฉพาะกาลดังกล่าวเอาไว้ เพื่อให้กรรมการ ผู้บริหาร และพนักงานของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองหรือเป็นเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง มีระยะเวลาในการดำเนินการในกรณีที่ประสงค์จะดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจต่อไป โดยบุคคลดังกล่าวจะต้องลาออกจากตำแหน่งในพรรคการเมืองหรือการเป็นเป็นเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมืองนั้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ¹ ซึ่งวันสุดท้ายที่สามารถลาออกจากตำแหน่งใดในพรรคการเมืองได้นั้นก็คือ วันที่ 16 มกราคม 2551

5.3.1.3 แก้ไขเพิ่มเติมลักษณะต้องห้ามในการเป็นผู้ถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากงานเพราะทุจริตต่อหน้าที่

มาตรา 5 บัญญัติว่า ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (7/1) ของมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518

“(7/1) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากงาน เพราะทุจริตต่อหน้าที่”

เหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการรัฐวิสาหกิจในมาตรานี้ เนื่องจากต้องการกำหนดลักษณะต้องห้ามในการเป็นผู้ถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากงานเพราะทุจริตต่อหน้าที่ให้เข้มงวดยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริตมาดำรงตำแหน่งกรรมการรัฐวิสาหกิจ ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่า บทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดเอาไว้

¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 92 ก วันที่ 17 ธันวาคม 2550

กว้างๆแต่เพียงว่าถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากงานเพราะทุจริตต่อหน้าที่ไว้เท่านั้น โดยไม่ได้กำหนดว่าต้องเป็นหน่วยงานของภาครัฐหรือเอกชนเอาไว้ด้วย ดังนั้น จึงต้องแปลว่า หมายความว่ารวมถึงทั้งหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชนด้วย

5.3.1.4 แก้ไขเพิ่มเติมลักษณะต้องห้ามในการมีส่วนได้เสียของกรรมการรัฐวิสาหกิจ

มาตรา 6 บัญญัติว่า ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (10) ของมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518

“(10) ไม่เป็นกรรมการ หรือผู้บริหาร หรือผู้มีอำนาจในการจัดการ หรือมีส่วนได้เสียในนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้รับสัมปทานผู้ร่วมทุน หรือมีประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องเกี่ยวกับกิจการของรัฐวิสาหกิจนั้น เว้นแต่เป็นประธานกรรมการ กรรมการ หรือผู้บริหาร โดยการมอบหมายของรัฐวิสาหกิจนั้น”

เหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการรัฐวิสาหกิจในมาตรานี้ เนื่องจากต้องการกำหนดลักษณะต้องห้ามในการมีส่วนได้เสียของกรรมการรัฐวิสาหกิจให้เกิดความชัดเจน และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งกรรมการจะต้องมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ และป้องกันการขัดกันของผลประโยชน์ระหว่างกรรมการกับรัฐวิสาหกิจ (Conflict of Interest)

5.3.1.5 แก้ไขเพิ่มเติมข้อยกเว้นให้แก่กรรมการซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นของรัฐวิสาหกิจ

มาตรา 7 บัญญัติว่า ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสามของมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518

“ความใน (8) มิให้ใช้บังคับแก่กรรมการที่ไม่เป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างที่มีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำตำแหน่งของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ และกรรมการนั้นถือหุ้นไม่เกินร้อยละศูนย์จุดห้าของทุนชำระแล้วของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งตนเป็นกรรมการหรือนิติบุคคลที่รัฐวิสาหกิจซึ่งตนเป็นกรรมการถือหุ้นอยู่”

เหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการรัฐวิสาหกิจในมาตรานี้ เนื่องจากต้องการกำหนดข้อยกเว้นให้แก่กรรมการซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นของรัฐวิสาหกิจ หรือนิติบุคคลที่รัฐวิสาหกิจนั้นถือหุ้นอยู่ ซึ่งสามารถแยกการพิจารณาออกได้เป็น 2 กรณี ดังนี้

1) ถ้าบุคคลใดดำรงตำแหน่งเป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างที่มีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำตำแหน่งของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ บุคคลผู้นั้นก็ไม่สามารถได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจได้ เนื่องจากบทบัญญัติมีลักษณะต้องห้ามตามบทบัญญัติของมาตรานี้ ไม่ว่าบุคคลผู้นั้นจะถือหุ้นในรัฐวิสาหกิจมากน้อยเพียงใดก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ข้าราชการซึ่งเป็นผู้ควบคุมกำกับดูแลรัฐวิสาหกิจ มีส่วนได้เสียในรัฐวิสาหกิจที่ตนเองเป็นผู้ถือหุ้นอยู่

2) ถ้าบุคคลใดมาจากภาคเอกชน บุคคลผู้นั้นก็สามารถได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจได้ เนื่องจากได้รับการยกเว้นตามบทบัญญัติของมาตรานี้ ที่มีให้ใช้บังคับแก่กรรมการที่ไม่เป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างที่มีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำตำแหน่งของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ แต่อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวก็ได้กำหนดสัดส่วนการถือครองหุ้นเอาไว้ กล่าวคือ กรรมการผู้นั้นต้องถือหุ้นไม่เกินร้อยละ 0.5 ของทุนชำระแล้วของรัฐวิสาหกิจซึ่งตนเป็นกรรมการหรือนิติบุคคลที่รัฐวิสาหกิจซึ่งตนเป็นกรรมการถือหุ้นอยู่ โดยถ้ากรรมการผู้นั้นถือหุ้นเกินกว่าสัดส่วนที่กฎหมายกำหนดไว้ดังกล่าวแล้ว ก็ต้องถือว่ากรรมการผู้นั้นขาดคุณสมบัติของการเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจ เนื่องจากมีลักษณะต้องห้ามตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

5.3.2 กำหนดวิธีการนับจำนวนการดำรงตำแหน่งกรรมการของรัฐวิสาหกิจ

มาตรา 8 บัญญัติว่า ให้ยกเลิกความในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 7 ผู้ใดจะดำรงตำแหน่งกรรมการในรัฐวิสาหกิจเกินกว่าสามแห่งมิได้ ทั้งนี้ ให้นับรวมการเป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง และการได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติราชการแทนในตำแหน่งกรรมการด้วย

การนับจำนวนการดำรงตำแหน่งกรรมการตามวรรคหนึ่ง ไม่รวมการเป็นกรรมการ โดยตำแหน่งที่ได้มีการมอบหมายให้ผู้อื่นปฏิบัติราชการแทน”

เหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมการนับจำนวนการดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในรัฐวิสาหกิจ เพื่อต้องการกำหนดวิธีการนับจำนวนการดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจ ให้มีความชัดเจน โดยบทบัญญัติใหม่ได้กำหนดว่า ผู้ใดจะดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในรัฐวิสาหกิจเกินกว่า 3 แห่ง มิได้ โดยให้นับรวมการเป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง หรือการได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติราชการแทน ในตำแหน่งกรรมการด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากดังที่ได้เคยกล่าวมาแล้วว่า แต่เดิมกรรมการรัฐวิสาหกิจบางคนจะดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจหลายแห่งในเวลาเดียวกัน ทำให้ไม่สามารถจัดสรรเวลาในการทำงานให้แก่รัฐวิสาหกิจได้อย่างเต็มที่ ประกอบกับได้เคยมีความเห็นของคณะกรรมการ

กฤษฎีกา เรื่องเสรีที่ 80/2539 (ประชุมใหญ่) ที่ได้ให้ความเห็นว่า การดำรงตำแหน่งกรรมการในรัฐวิสาหกิจมากกว่า 3 แห่งของกรรมการโดยตำแหน่ง ไม่ขัดต่อมาตรา 7* แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 เนื่องจากกฎหมายบังคับเอาไว้ว่าต้องเป็นจึงไม่สามารถลาออกได้ ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เกิดกรณีที่กรรมการบางคนดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการในรัฐวิสาหกิจถึงสิบกว่าแห่ง ซึ่งก็เป็นที่น่าอนว่าปัญหาจากการที่กรรมการดำรงตำแหน่งหลายแห่งในเวลาเดียวกันก็คือ การไม่สามารถจัดสรรเวลาในการทำงานให้แก่รัฐวิสาหกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงได้ทำการแก้ไขเพิ่มเติมวิธีการนับจำนวนการดำรงตำแหน่งกรรมการของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งจะทำให้กรรมการรัฐวิสาหกิจสามารถจัดสรรเวลาให้แก่การทำงานในรัฐวิสาหกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีบทเฉพาะกาลกำหนดไว้เพื่อรองรับผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งกรรมการในรัฐวิสาหกิจเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ โดยมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2550 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ใดดำรงตำแหน่งกรรมการในรัฐวิสาหกิจอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ใน มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ให้ผู้นั้นลาออกจากตำแหน่งกรรมการในรัฐวิสาหกิจหนึ่งรัฐวิสาหกิจใด หรือมอบหมายให้ผู้อื่นปฏิบัติราชการแทนแล้วแต่กรณี ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ถ้ามิได้ลาออก ให้ถือว่าผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งกรรมการในรัฐวิสาหกิจที่ได้รับแต่งตั้งครั้งสุดท้ายครั้งสุดท้ายตามลำดับ ในวันถัดจากวันที่ครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ถ้ามิได้มอบหมายให้ผู้อื่นปฏิบัติราชการแทน ให้กระทรวงการคลังรายงานคณะรัฐมนตรี เพื่อมีมติให้มีการดำเนินการตามบทบัญญัติดังกล่าวต่อไป”

โดยเหตุผลที่ต้องกำหนดบทเฉพาะกาลดังกล่าวเอาไว้ เพื่อให้ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการในรัฐวิสาหกิจเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ก่อนที่พระราชบัญญัติฉบับนี้จะมีผลใช้บังคับ มีระยะเวลาในการดำเนินการเพื่อลดจำนวนการเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจ และกำหนดมาตรการที่จะดำเนินการในกรณีที่บุคคลดังกล่าวไม่ลดจำนวนการเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจ โดยให้กระทรวงการคลังเป็นผู้ติดตามให้เป็นไปตามกฎหมาย

* มาตรา 7 (เดิม) ผู้ใดจะดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจเกินกว่าสามแห่งมิได้

5.3.3 แก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจ

ในส่วนนี้สามารถแยกการพิจารณาออกได้เป็นสองประการด้วยกัน กล่าวคือ การแก้ไขเพิ่มเติมอายุของผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ และการแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะต้องห้ามของผู้บริหารรัฐวิสาหกิจให้มีความเหมาะสม โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.3.3.1 แก้ไขเพิ่มเติมอายุของผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ

มาตรา 9 บัญญัติว่า ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (1/1) ของมาตรา 8 ตรี แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543

“(1/1) มีอายุไม่เกินหกสิบปีบริบูรณ์”

เหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้บริหารรัฐวิสาหกิจในมาตรานี้ เนื่องจากบทบัญญัติเดิมได้กำหนดให้บุคคลที่จะสมัครเป็นผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจนั้น จะต้องมียุไม่เกินหกสิบปีบริบูรณ์ในวันขึ้นใบสมัคร* ด้วยเหตุนี้ จึงมีการอาศัยช่องว่างของกฎหมายดังกล่าวในการสมัครเป็นผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจ กล่าวคือ ผู้บริหารรัฐวิสาหกิจจะลาออกจากตำแหน่งผู้บริหารก่อนที่จะมียุ 60 ปีบริบูรณ์ หลังจากนั้นก็จะมาสมัครเข้ากระบวนการสรรหาเป็นผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจอีกวาระหนึ่ง ซึ่งจะมีวาระในการดำรงตำแหน่งออกไปอีก 4 ปี อันจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าเป็นการยืดอายุการทำงานในรัฐวิสาหกิจแห่งนั้นออกไปและเป็นการปิดกั้น โอกาสผู้มีความรู้ความสามารถรายอื่นในการสมัครเข้ามาเป็นผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจ นอกจากนี้ เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ เพื่อให้สอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2545 ที่กำหนดให้ผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจต้องมีอายุไม่เกินหกสิบปีบริบูรณ์ในระหว่างการดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจ

แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีบทเฉพาะกาลกำหนดเอาไว้เพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจก่อนที่พระราชบัญญัตินี้จะมีผลใช้บังคับ โดยมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติ

* มาตรา 8 จัตวา วรรคสาม (เดิม) แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 บัญญัติว่า “ให้คณะกรรมการสรรหาทำหน้าที่สรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่เหมาะสมที่จะเป็นผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 8 ตรี.....นอกจากนี้จะต้องไม่เป็นกรรมการแห่งนั้น และมีอายุไม่เกินหกสิบปีบริบูรณ์ในวันขึ้นใบสมัคร.....”

คุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2550 บัญญัติว่า “บทบัญญัติมาตรา 8 ตรี (1/1) แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ไม่ใช่บังคับกับผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยให้บุคคลนั้นดำรงตำแหน่งผู้บริหารต่อไปจนกว่าสัญญาจ้างที่ทำขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับจะสิ้นสุดลง”

โดยเหตุผลที่ต้องกำหนดบทเฉพาะกาลดังกล่าวเอาไว้ เพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ ที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจก่อนที่พระราชบัญญัติฉบับนี้จะมีผลใช้บังคับ

5.3.3.2 แก้ไขเพิ่มเติมลักษณะต้องห้ามของผู้บริหารรัฐวิสาหกิจให้มีความเหมาะสม

มาตรา 10 บัญญัติว่า ให้ยกเลิกความใน (10) และ (11) ของมาตรา 8 ตรี แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(10) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง

“(11) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากงาน เพราะทุจริตต่อหน้าที่”

เหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้บริหารรัฐวิสาหกิจในมาตรานี้ เนื่องจากต้องการกำหนดลักษณะต้องห้ามของการเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง และกำหนดลักษณะต้องห้ามในการเป็นผู้ถูกไล่ออก ปลดออกหรือให้ออกจากงาน เพราะทุจริตต่อหน้าที่ให้เข้มงวดยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริตมาดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจ

5.3.4 แก้ไขกระบวนการสรรหาผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจ

มาตรา 11 บัญญัติว่า ให้ยกเลิกความในมาตรา 8 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 8 จัตวา ในการจ้างและแต่งตั้งผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจ ให้คณะกรรมการรัฐวิสาหกิจนั้น ตั้งคณะกรรมการสรรหาคณะหนึ่งมีจำนวนห้าคน ซึ่งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 8 ตี (1) (3) (4) (5) (6) (11) และ (12)

ให้คณะกรรมการสรรหาทำหน้าที่สรรหาบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์เหมาะสมที่จะเป็นผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 8 ตี (1) (3) (4) (5) (6) (9) (10) (11) และ (12) ไม่เป็นกรรมการของรัฐวิสาหกิจแห่งนั้น เว้นแต่เป็นผู้บริหารซึ่งเป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง และมีอายุไม่เกินห้าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันขึ้นใบสมัคร

เมื่อได้ผู้ที่มีความเหมาะสมแล้ว ให้เสนอต่อผู้มีอำนาจพิจารณาแต่งตั้งเป็นผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจนั้นต่อไป โดยอาจเสนอชื่อผู้ที่มีความเหมาะสมมากกว่าหนึ่งชื่อก็ได้ ทั้งนี้ การจ้างและแต่งตั้งผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้บริหารเดิมพ้นจากตำแหน่ง

การจ้างผู้บริหารให้มีระยะเวลาคราวละไม่เกินสี่ปีนับแต่วันที่สัญญาจ้างมีผลใช้บังคับ

ในการทำสัญญาจ้าง ให้ประธานกรรมการรัฐวิสาหกิจ หรือกรรมการที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการรัฐวิสาหกิจในกรณีที่ไม่มีประธานกรรมการรัฐวิสาหกิจ เป็นผู้ลงนามในสัญญาจ้าง และให้การจ้างตามสัญญาดังกล่าวไม่อยู่ในบังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน

สัญญาจ้างตามวรรคห้า อย่างน้อยต้องมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำรงตำแหน่ง เงื่อนไขการทำงาน การพ้นจากตำแหน่ง เงื่อนไขการเลิกสัญญาจ้าง การประเมินผลการทำงานและค่าจ้างหรือผลประโยชน์อื่นของผู้บริหาร

การกำหนดค่าจ้างหรือผลประโยชน์อื่น รวมทั้งเงื่อนไขการจ้างผู้บริหารให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการของรัฐวิสาหกิจกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

ในกรณีที่คณะกรรมการของรัฐวิสาหกิจจะจ้างผู้บริหารเดิมต่อหลังจากครบกำหนดเวลาตามสัญญาจ้างเพราะเห็นว่าผู้บริหารเดิมมีผลการทำงานดีมีประสิทธิภาพและการจ้างผู้บริหารเดิมจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งแก่รัฐวิสาหกิจ ให้เสนอต่อผู้มีอำนาจพิจารณาแต่งตั้งเป็นผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจนั้นได้โดยไม่ต้องดำเนินการสรรหาตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสามแต่จะจ้างเกินสองคราวติดต่อกันไม่ได้”

เหตุผลในการแก้ไขกระบวนการสรรหาผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจ เพื่อต้องการปรับปรุงวิธีการสรรหาผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจให้มีความคล่องตัวและรวดเร็วมากขึ้น โดยบทบัญญัติที่ได้มีการแก้ไขใหม่มีความแตกต่างจากบทบัญญัติเดิมอยู่หลายประการด้วยกัน ดังนี้

1. บทบัญญัติมาตรา 8 จัตวา วรรคหนึ่ง (เดิม) กำหนดให้มีคณะกรรมการสรรหาชุดหนึ่ง มีจำนวน 5 คน ประกอบไปด้วย ปลัดกระทรวงการคลัง เลขานุการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงเจ้าสังกัดของรัฐวิสาหกิจนั้น ผู้แทนจากคณะกรรมการแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์หนึ่งคน และผู้แทนของคณะกรรมการของรัฐวิสาหกิจนั้นหนึ่งคน เพื่อทำหน้าที่คัดเลือกคณะกรรมการสรรหา ซึ่งเมื่อได้คณะกรรมการสรรหาแล้ว คณะกรรมการสรรหาก็จะทำหน้าที่สรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เหมาะสมที่จะเป็นผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจ แล้วจะเสนอให้คณะกรรมการรัฐวิสาหกิจแต่งตั้งต่อไป ตามขั้นตอน แต่ปรากฏว่าในบางครั้งคณะกรรมการรัฐวิสาหกิจไม่เห็นชอบด้วยกับบุคคลที่คณะกรรมการสรรหาเสนอชื่อขึ้นมา ทำให้ต้องไปดำเนินการสรรหาใหม่และทำให้เกิดความล่าช้า ด้วยเหตุนี้ บทบัญญัติใหม่จึงกำหนดให้คณะกรรมการรัฐวิสาหกิจแต่งตั้งคณะกรรมการสรรหาได้เอง เพื่อเป็นการย่นระยะเวลาในกระบวนการสรรหาผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจ

2. บทบัญญัติมาตรา 8 จัตวา วรรคสาม (เดิม) กำหนดว่าผู้ที่จะมีสิทธิ์เข้าคัดเลือกเป็นผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจจะต้องไม่เป็นกรรมการของรัฐวิสาหกิจแห่งนั้น แต่โดยที่กฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจบางแห่งได้กำหนดให้ผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจโดยตำแหน่งด้วย ดังนั้น หากบุคคลใดดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจอยู่ และได้ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการโดยตำแหน่งในรัฐวิสาหกิจแห่งนั้นด้วย ถ้าบุคคลผู้นั้นประสงค์ที่จะสมัครเข้ารับการสรรหาเป็นผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจอีกวาระหนึ่ง จึงจำเป็นที่จะต้องลาออกจากตำแหน่งการเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจ และมีผลทำให้ต้องพ้นจากตำแหน่งผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจตามไปด้วย ซึ่งก็ย่อมส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องในการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ ด้วยเหตุนี้ บทบัญญัติใหม่จึงได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นสำหรับผู้บริหารซึ่งเป็นกรรมการ โดยตำแหน่งว่า ไม่ต้องลาออกจากกรรมการรัฐวิสาหกิจในกรณีที่ได้รับการเสนอชื่อจากคณะกรรมการสรรหาให้เป็นผู้มีความเหมาะสมที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจ

3. บทบัญญัติมาตรา 8 จัตวา (เดิม) ไม่ได้กำหนดเกี่ยวกับระยะเวลาของกระบวนการสรรหาผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจเอาไว้ว่าต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาเท่าใด ซึ่งถ้ากระบวนการสรรหาใช้เวลานาน จะทำให้รัฐวิสาหกิจขาดผู้บริหารที่จะเข้ามาบริหารงานของรัฐวิสาหกิจ ด้วยเหตุนี้ บทบัญญัติใหม่จึงได้กำหนดให้การจ้างและแต่งตั้งผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้บริหารเดิมพ้นจากตำแหน่ง

4. นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการสรรหาผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจอีกประการหนึ่ง โดยได้กำหนดเอาไว้ว่า ในกรณีที่คณะกรรมการของรัฐวิสาหกิจจะจ้างผู้บริหารเดิมต่อหลังจากครบกำหนดเวลาตามสัญญาจ้างเพราะเห็นว่าผู้บริหารเดิมมีผลการทำงานดีมีประสิทธิภาพและการจ้างผู้บริหารเดิมจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งแก่รัฐวิสาหกิจ ให้เสนอต่อผู้มีอำนาจพิจารณาแต่งตั้งเป็นผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจนั้น ได้โดยไม่ต้องดำเนิน

กระบวนการสรรหาใหม่ ซึ่งเป็นการกำหนดให้คณะกรรมการรัฐวิสาหกิจสามารถเสนอชื่อผู้บริหารคนเดิมต่อผู้มีอำนาจพิจารณาแต่งตั้งได้โดยตรง โดยไม่ต้องดำเนินกระบวนการสรรหาตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ จึงทำให้เกิดความคล่องตัวและรวดเร็วเป็นอย่างยิ่ง

แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีบทเฉพาะกาลกำหนดเอาไว้ โดยมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2550 บัญญัติว่า “การดำเนินการจ้างหรือแต่งตั้งผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจใดที่ได้กระทำไปแล้วตามมาตรา 8 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 ก่อนแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ให้ดำเนินการต่อไปตามบทบัญญัติดังกล่าวจนกว่าจะเสร็จสิ้น เว้นแต่คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจให้เป็นไปตามมาตรา 8 ตรี แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฉบับนี้”

เหตุผลที่ต้องกำหนดบทเฉพาะกาลดังกล่าวเอาไว้ เพื่อให้รัฐวิสาหกิจที่ได้ดำเนินการสรรหาผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายฉบับเดิมไปแล้ว สามารถดำเนินการต่อไปตามขั้นตอนและกระบวนการของกฎหมายฉบับเดิมจนสิ้นสุดกระบวนการ แต่ในส่วนของคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจ

5.3.5 แก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

ในส่วนนี้สามารถแยกการพิจารณาออกได้เป็นสามประการด้วยกัน กล่าวคือ การแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะต้องห้ามของพนักงานรัฐวิสาหกิจให้มีความเหมาะสม แก้ไขเพิ่มเติมลักษณะต้องห้ามของการเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง แก้ไขเพิ่มเติมลักษณะต้องห้ามในการเป็นผู้ถูกไล่ออกปลดออกหรือให้ออกจากงานเพราะทุจริตต่อหน้าที่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.3.5.1 แก้ไขเพิ่มเติมลักษณะต้องห้ามของพนักงานรัฐวิสาหกิจให้มีความเหมาะสม

มาตรา 12 บัญญัติว่า ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (5/1) และ (5/2) ของมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518

“(5/1) ไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ

(5/2) ไม่เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ”

เหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของพนักงานรัฐวิสาหกิจในมาตรานี้ เนื่องจากต้องการกำหนดลักษณะต้องห้ามของพนักงานรัฐวิสาหกิจให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้รัฐวิสาหกิจได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมมาทำงานให้แก่รัฐวิสาหกิจ และต้องเป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริต โดยไม่เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

5.3.5.2 แก้ไขเพิ่มเติมลักษณะต้องห้ามของการเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง

มาตรา 13 บัญญัติว่า ให้ยกเลิกความใน (7) ของมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(7) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง”

เหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของพนักงานรัฐวิสาหกิจในมาตรานี้ เนื่องจากต้องการกำหนดลักษณะต้องห้ามของการเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อไม่ให้ฝ่ายการเมืองเข้ามาแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานรัฐวิสาหกิจ

5.3.5.3 แก้ไขเพิ่มเติมลักษณะต้องห้ามในการเป็นผู้ถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากงานเพราะทุจริตต่อหน้าที่

มาตรา 14 บัญญัติว่า ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (8) ของมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518

“(8) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากงาน เพราะทุจริตต่อหน้าที่”

เหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของพนักงานรัฐวิสาหกิจในมาตรานี้ เนื่องจากต้องการกำหนดลักษณะต้องห้ามของพนักงานรัฐวิสาหกิจในการเป็นผู้ถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากงานเพราะทุจริตต่อหน้าที่ให้เข้มงวดยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริตมาเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ

แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีบทเฉพาะกาลกำหนดเอาไว้ โดยมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2550 บัญญัติว่า “บทบัญญัติมาตรา 9 (8) แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการ

และพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ไม่ใช่บังคับกับผู้ซึ่งเป็นพนักงานของรัฐวิสาหกิจอยู่ในวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับ เว้นแต่มูลเหตุที่ทำให้มีลักษณะต้องห้ามนั้นเกิดขึ้นภายหลังวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ”

เหตุผลที่ต้องกำหนดบทเฉพาะกาลเอาไว้ เพื่อไม่ต้องการให้พนักงานของรัฐวิสาหกิจซึ่งจะมีรายได้หลักจากเงินค่าตอบแทนการทำงาน ได้รับผลกระทบจากการกำหนดลักษณะต้องห้ามในมาตรา 9 (8) ซึ่งจะกระทบกระเทือนต่อการดำรงชีวิตของพนักงานและครอบครัวเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดบทเฉพาะกาลดังกล่าวเอาไว้เพื่อคุ้มครองพนักงานของรัฐวิสาหกิจไม่ให้ได้รับผลกระทบจนเกินไปจากการกำหนดลักษณะต้องห้ามของกฎหมายฉบับนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีการกำหนดข้อยกเว้นเอาไว้ว่า เว้นแต่มูลเหตุที่ทำให้มีลักษณะต้องห้ามนั้นเกิดขึ้นภายหลังวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

5.3.6 กำหนดให้การแต่งตั้งกรรมการอื่นที่มีใช้กรรมการโดยตำแหน่งในรัฐวิสาหกิจต้องมาจากบัญชีรายชื่อกรรมการ

มาตรา 15 บัญญัติว่า ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 12/1 แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518

“มาตรา 12/1 ในการแต่งตั้งกรรมการอื่นที่มีใช้กรรมการโดยตำแหน่งในรัฐวิสาหกิจแห่งใด ให้ผู้มีอำนาจพิจารณาแต่งตั้งจากบุคคลในบัญชีรายชื่อกรรมการที่กระทรวงการคลังจัดทำขึ้น ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการอื่นของรัฐวิสาหกิจนั้น

การจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะรัฐมนตรีกำหนด”

เหตุผลในการกำหนดให้การแต่งตั้งกรรมการอื่นที่มีใช้กรรมการโดยตำแหน่งในรัฐวิสาหกิจต้องมาจากบัญชีรายชื่อกรรมการนั้น เพื่อให้การคัดเลือกและแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมการรัฐวิสาหกิจที่มีความรู้ความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่สอดคล้องกับลักษณะกิจการของแต่ละรัฐวิสาหกิจ โดยในการแต่งตั้งกรรมการที่มีใช้กรรมการโดยตำแหน่งในรัฐวิสาหกิจ ผู้มีอำนาจในการพิจารณาแต่งตั้งจะต้องแต่งตั้งจากบุคคลในบัญชีรายชื่อกรรมการที่กระทรวงการคลังจัดทำขึ้น ในจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการอื่นของรัฐวิสาหกิจแห่งนั้น

แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีบทเฉพาะกาลกำหนดเอาไว้ โดยมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2550 บัญญัติว่า

“บทบัญญัติมาตรา 12/1 แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังมีให้ใช้บังคับจนกว่าจะมีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการแล้ว

ให้กระทรวงการคลังจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ”

เหตุผลที่ต้องกำหนดคบทเฉพาะกาลเอาไว้ เนื่องจากกระทรวงการคลังจะต้องดำเนินการร่างหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการ เพื่อเสนอให้คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการก่อน หลังจากนั้นกระทรวงการคลังจึงจะดำเนินการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการต่อไป ซึ่งกระบวนการที่กล่าวมาข้างต้น กระทรวงการคลังจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดคบทเฉพาะกาลเอาไว้ว่า ในการแต่งตั้งกรรมการอื่นที่มีใช้กรรมการ โดยตำแหน่งในรัฐวิสาหกิจแห่งใดให้ผู้มีอำนาจพิจารณาแต่งตั้งจากบุคคลในบัญชีรายชื่อกรรมการที่กระทรวงการคลังจัดทำขึ้นไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการอื่นของรัฐวิสาหกิจ ยังมีให้ใช้บังคับจนกว่าจะมีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการแล้วเสร็จ

แต่อย่างไรก็ตาม ในระหว่างที่กระทรวงการคลังจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการดังกล่าวยังไม่แล้วเสร็จ ผู้มีอำนาจในการพิจารณาแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจ (กรรมการอื่นซึ่งมิใช่กรรมการโดยตำแหน่ง) จึงยังคงต้องปฏิบัติให้ไปตามที่กฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งกำหนดเอาไว้ตามเดิม

5.4 แนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหา : การจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ (Directors' Pool)

ในการศึกษาถึงการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจนั้น จะแยกการพิจารณาโดยเริ่มตั้งแต่แนวคิดในการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ ความเป็นมาของการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ เหตุผลในการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ คณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ การจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ และท้ายที่สุดก็คือ ผลที่ได้จากการนำระบบการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจมาใช้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.4.1 แนวคิดในการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ

นับตั้งแต่ที่ประเทศไทยประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงเมื่อปี พ.ศ. 2540 คำว่า “การกำกับดูแลที่ดี” หรือ “ธรรมาภิบาล” (Corporate Governance) นับได้ว่าเป็นประเด็นหรือหัวข้อที่ถูกหยิบยกขึ้นมาพูดถึงอย่างกว้างขวาง โดยสาเหตุประการหนึ่งที่เป็นมูลเหตุสำคัญที่นำไปสู่วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในขณะนั้นก็คือ การขาดระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดีขององค์กรธุรกิจในประเทศไทย โดยพบว่าในการบริหารดำเนินงานขององค์กรขาดความโปร่งใส และขาดการควบคุมตรวจสอบการบริหารงานของคณะกรรมการบริษัท ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้มีการกำกับดูแลที่ดีในประเทศไทย จึงเกิดแนวความคิดในการกำกับดูแลกิจการที่ดีขึ้นมา

โดยองค์กรที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการผลักดันให้เกิดการกำกับดูแลที่ดีก็คือ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเมื่อปี 2541 ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้กำหนดเรื่อง ข้อพึงปฏิบัติที่ดีสำหรับกรรมการบริษัทจดทะเบียน (Policy Statement on Code of Best Practices of Directors of Listed Companies) เพื่อให้บริษัทจดทะเบียน (Listed Company) ถือเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดี ซึ่งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเชื่อว่าการดำเนินตามแนวทางปฏิบัติดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อบริษัทจดทะเบียน เพราะเป็นการแสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการบริษัทมีมาตรฐานการจัดการกิจการที่ดี อันเป็นสิ่งที่พึงคาดหวังจากบริษัทจดทะเบียน โดยจะสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นแก่ผู้ถือหุ้น ผู้ลงทุน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยในส่วนของกรรมการของบริษัทจดทะเบียน สามารถสรุปได้ดังนี้²

ก) หน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริษัทจดทะเบียน

หน้าที่ในการกำกับและปฏิบัติให้การดำเนินการเป็นไปตามกฎหมาย วัตถุประสงค์ และข้อบังคับของบริษัทตลอดจนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และระมัดระวังรักษาผลประโยชน์ของบริษัท หน้าที่กำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินงานของบริษัท (Direct) และกำกับควบคุมดูแล (Monitoring and Supervision) ฝ่ายจัดการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงสุดให้แก่กิจการและความมั่งคั่งสูงสุดให้แก่ผู้ถือหุ้น (Maximize Economic Value and Shareholders' Wealth) กรรมการต้องมีความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น โดยสม่ำเสมอ (Accountability to Shareholders) และมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินธุรกิจ และมีความสนใจในกิจการของบริษัทที่ตนเองเป็นกรรมการอย่างแท้จริง

² ดนุชา ยินดีพิช ,การยกระดับมาตรฐานการบริหารจัดการรัฐวิสาหกิจ : การจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ (Directors' Pool), หลักสูตรการบริหารงานภาครัฐและกฎหมายมหาชน รุ่นที่ 5, สถาบันพระปกเกล้า, 2547, หน้า 6-7.

ข) ข้อพึงปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการบริษัทจดทะเบียน

คณะกรรมการบริษัทจดทะเบียน(Board of Director) และ กรรมการอิสระ (Independent Committee) หรือกรรมการจากภายนอก (Outside Director) ซึ่งเป็น กรรมการที่มีได้เป็นกรรมการบริหาร (Non-Executive Director) และไม่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน ประจำและไม่เป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ในบริษัท เช่น ควรจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ และควรต้องเป็นการประชุมเต็มคณะเมื่อมีการพิจารณาอนุมัติในเรื่องหรือรายการที่มี นัยสำคัญ กรรมการและกรรมการบริหารต้องขออนุมัติจากที่ประชุมผู้ถือหุ้นและควรเปิดเผยในรายงาน ประจำปีของบริษัทซึ่งจำนวนเงินเบี้ยประชุมและค่าตอบแทนต่างๆ ที่บริษัทจ่ายให้ ในการปฏิบัติตามหน้าที่กรรมการอิสระทุกคนควรพร้อมที่จะใช้ดุลพินิจของตนอย่างเป็นอิสระและในกรณีที จำเป็นเพื่อประโยชน์ของบริษัท กรรมการอิสระต้องพร้อมที่จะคัดค้านการกระทำของกรรมการ อื่นๆ หรือของฝ่ายจัดการในกรณีที่กรรมการอิสระมีความเห็นแย้งกับกรรมการคนอื่นๆ รวมทั้งควร ใช้ดุลพินิจในการพิจารณาถึงจำนวนบริษัทที่เหมาะสมในการที่ตนจะรับตำแหน่งเป็นกรรมการ ในขณะที่ขณะหนึ่งและควรมีความแน่ใจว่าตนสามารถให้เวลาอย่างเพียงพอในการติดตามการ ดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนและไม่ควรรับเป็นกรรมการในบริษัทที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทาง ผลประโยชน์กับบริษัทจดทะเบียนที่ตนดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการอยู่

นอกจากนี้ องค์กรที่มีบทบาทสำคัญอีกองค์กรหนึ่งในการผลักดันให้เกิดการกำกับดูแล กิจการที่ดีก็คือ สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย หรือ Thai Institute of Directors (IOD) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ในการสนับสนุนกรรมการบริษัทให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้ อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี ด้วยเหตุนี้ สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการ บริษัทไทยจึงได้เสนอแนวปฏิบัติที่ดีในการสรรหาและแต่งตั้งกรรมการ³ มีหลักสำคัญบางประการ ดังนี้

1. ในการสรรหารายชื่อกรรมการ ควรกำหนดกรอบการสรรหาที่จะสร้างความมั่นใจได้ว่า ผู้ที่ได้รับการสรรหาจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการตามหลัก Fiduciary Duty ที่สำคัญสอง ประการคือ การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังรอบคอบ (Duty of Care) และความซื่อสัตย์สุจริต (Duty of Loyalty)

2. คณะกรรมการควรเปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นรายย่อยมีโอกาสเสนอชื่อนักคนที่สมควรเป็น กรรมการให้พิจารณาได้ โดยกำหนดระยะเวลาในการเสนอรายชื่อให้มีเวลาเพียงพอในการพิจารณา กลั่นกรองตามกระบวนการที่คณะกรรมการกำหนดก่อนการประชุมผู้ถือหุ้น

³ สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย, แนวปฏิบัติที่ดีในการสรรหาและแต่งตั้ง กรรมการ, (พฤศจิกายน 2549), หน้า 9-10.

3. เพื่อความชัดเจนและโปร่งใส คณะกรรมการควรเปิดเผยนโยบายการสรรหาและขั้นตอนกระบวนการในการเสนอชื่อกรรมการให้ผู้ถือหุ้นทราบ รวมทั้งจัดเตรียมแบบฟอร์มในการเสนอชื่อที่ระบุถึงข้อมูลที่สำคัญในการพิจารณา

4. กลั่นกรองและตรวจสอบรายชื่อผู้ที่จะเสนอชื่อเป็นกรรมการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าไม่ได้เป็นบุคคลที่ถูกขึ้นบัญชีดำหรือถอดถอนจากบัญชีรายชื่อที่หน่วยงานเหล่านี้จัดทำขึ้น

5. ในการเสนอชื่อกรรมการ ควรเสนอรายชื่อให้คณะกรรมการพิจารณาในจำนวนเกินกว่าจำนวนกรรมการที่จะสรรหา เพื่อให้คณะกรรมการมีโอกาสคัดเลือกกรรมการที่มีความเหมาะสมมากที่สุด เสนอให้ที่ประชุมผู้ถือหุ้นพิจารณาตามจำนวนที่ต้องการแต่งตั้ง

นอกจากที่กล่าวข้างต้น สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย ยังเป็นองค์กรแรกที่ได้พยายามจัดทำ “กรรมการอาชีพในทำเนียบ IOD” (IOD Chartered Director)⁴ โดยมีวัตถุประสงค์ในการเป็นทางเลือกในการสรรหากรรมการของบริษัทต่างๆ ที่ต้องการกรรมการอาชีพที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ที่เหมาะสม และพร้อมที่จะทุ่มเทเวลาในการปฏิบัติหน้าที่กรรมการได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม การขึ้นทะเบียนกรรมการอาชีพในทำเนียบ IOD เป็นเพียงสื่อกลางในการรวบรวมรายชื่อกรรมการเท่านั้น

ลักษณะของกรรมการอาชีพในทำเนียบ IOD ที่สำคัญ เช่น เป็นกรรมการที่ปฏิบัติงานในฐานะกรรมการที่ไม่เป็นผู้บริหาร (Non-Executive Director - NED) เท่านั้น สามารถทำงานได้เต็มเวลา เป็นบุคคลที่อุทิศตนในการพัฒนาความรู้และทักษะในการทำหน้าที่โดยเฉพาะด้านบรรษัทพาล สามารถดำรงความเป็นอิสระอย่างเข้มแข็ง ยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ กรรมการบริษัท ไม่เคยต้องคดีหรือมีประวัติหมิ่นหมองด้านคุณธรรมและจริยธรรมธุรกิจ เป็นต้น

สำหรับภาครัฐเองก็ได้มีความตื่นตัวในเรื่องการกำกับดูแลกิจการที่ดีเช่นกัน โดยกระทรวงการคลังได้กำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางกำกับที่ดีในรัฐวิสาหกิจขึ้น โดยนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2544 เห็นชอบหลักเกณฑ์และแนวทางการกำกับดูแลที่ดีในรัฐวิสาหกิจตามที่กระทรวงการคลังเสนอ และให้รัฐวิสาหกิจถือปฏิบัติต่อไป โดยหลักเกณฑ์และแนวทางการกำกับดูแลที่ดีในรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังเสนอมีดังนี้⁵

1) หลักสำคัญสำหรับการกำกับดูแลกิจการที่ดีอันเป็นหลักสากลที่เป็นมาตรฐานของการกำกับดูแลที่ดี 6 ประการ คือ หลักความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติหน้าที่ (Accountability)

⁴ www.thai-iod.com

⁵ กระทรวงการคลัง, สำนักรัฐวิสาหกิจและหลักทรัพย์ของรัฐ, หลักเกณฑ์และแนวทางการกำกับดูแลที่ดีในรัฐวิสาหกิจ, (กุมภาพันธ์ 2544), หน้า 67-69.

หลักความสำนึกในหน้าที่ด้วยขีดความสามารถและประสิทธิภาพที่เพียงพอ (Responsibility) หลักการปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้เสียอย่างเท่าเทียมกัน (Equitable Treatment) หลักความโปร่งใส ทั้งการดำเนินงานที่สามารถตรวจสอบได้และการเปิดเผยข้อมูล (Transparency) หลักการมีวิสัยทัศน์ โดยการมองการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่กิจการในระยะยาวโดยไม่ทำลายขีดความสามารถในระยะสั้น (Vision to Create Long Term Value) และหลักการส่งเสริมพัฒนาการกำกับดูแลและจรรยาบรรณที่ดีในการประกอบธุรกิจ (Ethics)

2) หลักปฏิบัติของการกำกับดูแลที่ดีในรัฐวิสาหกิจ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ที่จะเป็นกรอบการกำกับดูแล เช่น หลักเกณฑ์การแต่งตั้งและหน้าที่ และรายงานทางการเงิน รายงานทางการบริหารและการตรวจสอบ

3) คณะกรรมการในรัฐวิสาหกิจ โดยกำหนดเกี่ยวกับภาวะผู้นำและความเป็นอิสระ การถ่วงดุลกรรมการ บทบาทของคณะกรรมการ ฝ่ายบริหารและภาครัฐที่มีต่อกิจการและประชาชน การแต่งตั้งและการเลือกตั้งกรรมการ คุณลักษณะของกรรมการ การประเมินผลของคณะกรรมการ และค่าตอบแทนของคณะกรรมการ

4) กำหนดเกี่ยวกับการรายงานทางการเงิน การรายงานทางการบริหาร การควบคุมและตรวจสอบภายใน คณะกรรมการตรวจสอบและผู้สอบบัญชี และการบริหารความเสี่ยง

5) กำหนดเกี่ยวกับการเปิดเผยสารสนเทศและความโปร่งใส ทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเงิน และที่ไม่ใช่ข้อมูลทางการเงินอย่างครบถ้วนและเพียงพอ และดำเนินการตาม พระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540

6) กำหนดเกี่ยวกับสิทธิและความเท่าเทียมกันของเจ้าของกิจการผู้ถือหุ้น และบทบาท/ของรรัฐวิสาหกิจที่มีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น การประชุม การแสดงความคิดเห็น และการออกเสียงลงคะแนน โดยกำหนดให้รัฐวิสาหกิจจัดให้มีระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดีตามหลักการและแนวทางปฏิบัติฯ และให้แถลงไว้ในรายงานประจำปีของรัฐวิสาหกิจซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงเห็นถึงความพยายามของทุกฝ่ายทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน ในการพยายามผลักดันหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good Governance) ให้เกิดขึ้นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการ ที่จะให้ความสำคัญไปที่กระบวนการสรรหาและแต่งตั้งกรรมการที่จะต้องมีความโปร่งใส กรรมการต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง และสามารถอุทิศเวลาในการทำงานได้อย่างเต็มที่ ด้วยแนวคิดต่างๆเหล่านี้ จึงพัฒนาไปสู่การจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้กระบวนการสรรหาและแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจมีความโปร่งใส และทำให้ได้มาซึ่งกรรมการรัฐวิสาหกิจที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ที่เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะกิจการของรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่ง

โดยถือได้ว่าการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจเป็นวิธีการหนึ่งที่จะนำไปสู่การกำกับดูแลที่ดีในรัฐวิสาหกิจ

5.4.2 ความเป็นมาของการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ

กระทรวงการคลังได้เสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ ในส่วนที่กำหนดให้การแต่งตั้งกรรมการอื่นที่มีใช้กรรมการโดยตำแหน่งในรัฐวิสาหกิจแห่งใด ให้ผู้มีอำนาจพิจารณาแต่งตั้งจากบุคคลในบัญชีรายชื่อกรรมการที่กระทรวงการคลังจัดทำขึ้นไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการอื่นของรัฐวิสาหกิจนั้น โดยการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะรัฐมนตรีกำหนด* โดยพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2550 ได้มีผลใช้บังคับแล้วตั้งแต่วันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา

กระทรวงการคลังจึงได้ดำเนินการจัดทำร่างหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ โดยมีสาระสำคัญแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ

กล่าวถึง คำนิยาม วัตถุประสงค์ องค์กรประกอบของคณะกรรมการ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการ และหน่วยงานที่ทำหน้าที่สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ

ส่วนที่ 2 การจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ

กล่าวถึง การกำหนดให้บัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจประกอบด้วยบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญด้านต่างๆ กระบวนการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ คุณสมบัติของบุคคลที่จะสมัครเข้ารับการคัดสรรเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจ การพ้นจากบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ และการกำหนดให้มีการฝึกอบรมหรือพัฒนากรรมการแก่บุคคลที่ได้รับการคัดสรร

---

* มาตรา 12/1 ในการแต่งตั้งกรรมการอื่นที่มีใช้กรรมการโดยตำแหน่งในรัฐวิสาหกิจแห่งใด ให้ผู้มีอำนาจพิจารณาแต่งตั้งจากบุคคลในบัญชีรายชื่อกรรมการที่กระทรวงการคลังจัดทำขึ้นไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการอื่นของรัฐวิสาหกิจนั้น โดยการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 20 ให้กระทรวงการคลังจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ

ส่วนที่ 3 การประกาศบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ

กล่าวถึง การดำเนินการและผู้มีอำนาจในการประกาศบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ และการประกาศยกเลิกรายชื่อบุคคลในบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ กรณีพ้นจากบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ

ส่วนที่ 4 การปรับปรุงบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ

กล่าวถึง การกำหนดให้มีการทบทวนและปรับปรุงบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจทุกปี หรือตามที่คณะกรรมการพิจารณาเห็นสมควร

กระทรวงการคลังพิจารณาแล้ว เห็นสมควรนำเสนอร่างหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจเพื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2550 ตามที่กระทรวงการคลังเสนอ⁶

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2551 ลงมติเห็นชอบหลักการร่างหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจตามที่กระทรวงการคลังเสนอ และให้กระทรวงการคลังรับความเห็นและข้อสังเกตของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาไปพิจารณาปรับปรุงแก้ไขร่างหลักเกณฑ์ดังกล่าวร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้วดำเนินการต่อไป

กระทรวงการคลังได้ดำเนินการปรับปรุงร่างหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจโดยหารือร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้วเสร็จและนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ รวมทั้งนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ ไปพร้อมกันในคราวเดียว ซึ่งต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2551 เห็นชอบหลักการของร่างหลักเกณฑ์ดังกล่าว แต่เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกายังมีข้อสังเกตบางประการ คณะรัฐมนตรีจึงให้กระทรวงการคลังรับเรื่องนี้ไปพิจารณาทบทวนเพื่อให้เกิดความรอบคอบ โดยให้รับความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาไปประกอบการพิจารณาแล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง

ต่อมา คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2551 ลงมติเห็นชอบร่างหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจและการแต่งตั้งกรรมการในคณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ ตามที่กระทรวงการคลังเสนอ

⁶ หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค 0807/23640 ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2550

ดังนั้น เมื่อคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจและได้แต่งตั้งกรรมการในคณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจแล้ว กระบวนการต่อไปนั้นก็คือคณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจจะต้องดำเนินการคัดสรรบุคคลเพื่อขึ้นบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ เพื่อที่ผู้มีอำนาจแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจจะได้พิจารณาแต่งตั้งจากบุคคลในบัญชีรายชื่อกรรมการที่กระทรวงการคลังได้จัดทำขึ้นต่อไป

5.4.3 เหตุผลในการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการว่าด้วยการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้การพิจารณาแต่งตั้งกรรมการในรัฐวิสาหกิจที่มีใช้กรรมการโดยตำแหน่งจากบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังจัดทำขึ้นเกิดความโปร่งใส และการได้มาซึ่งกรรมการรัฐวิสาหกิจที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่สอดคล้องกับลักษณะธุรกิจและการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ*

5.4.4 คณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ

ในการพิจารณาถึงคณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจนั้น จะแยกการพิจารณาโดยเริ่มตั้งแต่องค์ประกอบของคณะกรรมการ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ วาระการดำรงตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ การประชุมของคณะกรรมการ และท้ายที่สุดก็คือ อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.4.4.1 องค์ประกอบของคณะกรรมการ

หลักเกณฑ์และวิธีการการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจได้กำหนดให้มีคณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจขึ้นมาคณะหนึ่ง มีจำนวน 13 คน ประกอบไปด้วย ปลัดกระทรวงการคลัง เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงที่มีรัฐวิสาหกิจอยู่ได้สังกัดซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งไม่เกิน 4 คน ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของกระทรวงการคลังไม่เกิน 6 คน ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ เป็นกรรมการและเลขานุการ และผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ⁷

* รายละเอียดโปรดดูภาคผนวก ก., หน้า 209-213.

⁷ หลักเกณฑ์และวิธีการการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ ข้อ 2

จากองค์ประกอบของคณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น พบว่าประกอบไปด้วยกรรมการ 2 ประเภทด้วยกัน กล่าวคือ กรรมการโดยตำแหน่งกรณีหนึ่ง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกกรณีหนึ่ง

1) กรรมการ โดยตำแหน่งของคณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ ประกอบไปด้วย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงที่มีรัฐวิสาหกิจอยู่ในสังกัดซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งไม่เกิน 4 คน ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ ดังนั้น การดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการ โดยตำแหน่งในคณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ จึงเป็นการแต่งตั้งโดยคำนึงถึงตำแหน่งของบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นสำคัญ โดยมีความมุ่งหมายที่ต้องการถึงความรับผิดชอบตามตำแหน่งหน้าที่ตามที่ระบุไว้ นั้น รวมตลอดจนถึงอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายด้วย ดังนั้น บุคคลใดก็ตามที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าวย่อมเป็นกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจในฐานะนี้เสมอ

2) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ ประกอบไปด้วย กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยคำแนะนำของกระทรวงการคลัง ไม่เกิน 6 คน และผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ ดังนั้น การดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ จึงเป็นการแต่งตั้งโดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถของบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นสำคัญ การคัดเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ นั้น ควรประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในหลากหลายวิชาชีพ

ในการพิจารณาเสนอแต่งตั้งปลัดกระทรวงที่มีรัฐวิสาหกิจอยู่ในสังกัดนั้น กระทรวงการคลังได้พิจารณาจากรัฐวิสาหกิจที่เป็นกลไกสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาและการลงทุนของประเทศ ประกอบกับพิจารณาจากกระทรวงที่มีรัฐวิสาหกิจในสังกัดจำนวนมากด้วย สำหรับการพิจารณาเสนอรายชื่อบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ นั้น กระทรวงการคลังได้พิจารณาจากผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่รู้จักโดยทั่วไปในกลุ่มสายงานต่างๆ ได้แก่ การเงินการคลัง การบัญชี เศรษฐศาสตร์ การลงทุน อุตสาหกรรม กฎหมาย และการเกษตร เป็นต้น⁸

5.4.4.2 คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า กรรมการ โดยตำแหน่งของคณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ เป็นการแต่งตั้งโดยคำนึงถึงตำแหน่งของบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นสำคัญ จึงแตกต่างกับในกรณีของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อ

⁸ หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค 0807/7367 ลงวันที่ 28 เมษายน 2551

กรรมการรัฐวิสาหกิจ ที่เป็นการแต่งตั้งโดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถของบุคคลผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นสำคัญ ดังนั้น หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจจึงได้กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเอาไว้ ดังนี้⁹

- 1) มีสัญชาติไทย
- 2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์
- 3) มีประสบการณ์การเป็นกรรมการหรือผู้บริหารองค์กรของภาครัฐหรือภาคเอกชน
- 4) ไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- 5) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือ ไม่เป็นหรือ ไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต
- 6) ไม่เคยได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- 7) ไม่เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ
- 8) ไม่เป็นข้าราชการการเมือง ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น
- 9) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากงานเพราะทุจริตต่อหน้าที่

ดังนั้น ผู้ที่ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงไม่สามารถได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจได้

5.4.4.3 วาระการดำรงตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

กรรมการ โดยตำแหน่งของคณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ เป็นการแต่งตั้งโดยคำนึงถึงตำแหน่งของบุคคลผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นสำคัญ ดังนั้น บุคคลใดก็ตามที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าวอยู่ย่อมเป็นกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจในฐานะนี้เสมอ จึงไม่จำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงวาระการดำรงตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่งกรรมการ

จึงแตกต่างกับในกรณีของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ ที่เป็นการแต่งตั้งโดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถของบุคคลผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง

⁹ หลักเกณฑ์และวิธีการการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ ข้อ 3

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเอาไว้ โดยหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจได้กำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเอาไว้ว่า กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี โดยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน 2 วาระไม่ได้¹⁰

นอกจากนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจได้กำหนดการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเอาไว้ว่า นอกจากการพ้นตำแหน่งตามวาระแล้ว กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ ตาย ลาออก หรือขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 3¹¹ และในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ หรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของกระทรวงการคลังแต่งตั้งกรรมการเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งดำรงตำแหน่งแทนหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้น โดยให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว¹²

5.4.4.4 การประชุมของคณะกรรมการ

ในการดำเนินงานใดก็ตามขององค์กรที่ใช้ระบบคณะกรรมการในการบริหารนั้น จะต้องดำเนินการ โดยผ่านความเห็นของที่ประชุมคณะกรรมการ โดยที่กรรมการแต่ละท่านจะมีสิทธิในการออกเสียงในการลงคะแนนเท่ากัน ซึ่งเมื่อได้มีการประชุมเสร็จสิ้นแล้ว ข้อสรุปที่ได้จากการประชุมจึงเป็นมติของที่ประชุมร่วมกันของคณะกรรมการ ซึ่งจะมีผลผูกพันอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไป ด้วยเหตุนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจจึงได้กำหนดเกี่ยวกับองค์ประชุม การปฏิบัติหน้าที่ประธานในที่ประชุม และการออกเสียงลงมติ ของคณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจเอาไว้ว่า¹³ การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียงเป็นเสียงชี้ขาด

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 4 (1)

¹¹ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 4 (2)

¹² เรื่องเดียวกัน, ข้อ 5

¹³ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 6

5.4.4.5 อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการ

หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจได้กำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจเอาไว้ ดังนี้¹⁴

- 1) พิจารณาสรรหาบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่เหมาะสมกับภารกิจและความรับผิดชอบของการเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจ โดยจำแนกตามความเชี่ยวชาญตามหลักเกณฑ์ข้อ 12 ที่กำหนด เพื่อขึ้นบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ
- 2) คัดสรรบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เพื่อขึ้นบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ
- 3) พิจารณาทบทวนบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้คณะกรรมการเป็นกรรมการในบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ
- 4) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณารายละเอียดในเรื่องต่างๆ หรือปฏิบัติงานใดๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
- 5) ดำเนินการอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์นี้

5.4.5 การจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ

ตามที่พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2550 มาตรา 12/1 กำหนดให้กระทรวงการคลังจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะรัฐมนตรีกำหนด ทั้งนี้ เพื่อให้การพิจารณาแต่งตั้งกรรมการในรัฐวิสาหกิจที่มีใช้กรรมการ โดยตำแหน่งจากบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังจัดทำขึ้นเกิดความ โปร่งใส และได้มาซึ่งกรรมการรัฐวิสาหกิจที่มีความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่สอดคล้องกับลักษณะของธุรกิจและการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ การจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจมีรายละเอียด ดังนี้

5.4.5.1 กระบวนการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ

หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจได้กำหนดให้ บัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจจะต้องประกอบด้วยบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะธุรกิจและการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ¹⁵ เช่น การเงิน การคลัง

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 7

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 11

เศรษฐศาสตร์ การบริหารจัดการ การปกครอง กฎหมาย ความมั่นคง วิทยาศาสตร์ สังคม เกษตร เป็นต้น ทั้งนี้ ก็เพื่อให้เกิดความหลากหลายในวิชาชีพของบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ

นอกจากนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจได้กำหนดกระบวนการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ ดังนี้¹⁶

1) การได้มาซึ่งชื่อบุคคลเพื่อเข้ารับการคัดสรรเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจในบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจมี 3 วิธี คือ

1.1) ประกาศรับสมัครเป็นการทั่วไป โดยประกาศรับสมัครบุคคลที่มีคุณสมบัติตามข้อ 13 ตามสื่อต่างๆ ให้เป็นที่ทราบโดยทั่วกัน

1.2) คณะกรรมการแจ้งบุคคลหรือหน่วยงานให้เสนอชื่อบุคคลที่เห็นว่ามีความรู้ ความสามารถ และมีคุณสมบัติเหมาะสมเพื่อเข้ารับการคัดสรร

1.3) คณะกรรมการมีความเห็น โดยเฉพาะเป็นเอกฉันท์ของกรรมการที่เข้าร่วมประชุมและมีสิทธิออกเสียงให้เสนอชื่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้ารับการคัดสรร

2) สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ จะดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติเบื้องต้นของบุคคลผู้เข้ารับการคัดสรรเพื่อนำเสนอคณะกรรมการพิจารณา ซึ่งหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจได้กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ¹⁷

3) คณะกรรมการดำเนินการคัดสรรบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความเหมาะสมให้เข้ามาอยู่ในบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ โดยในการคัดสรรให้ใช้วิธีการลงคะแนนเสียงเพื่อมีมติ โดยมติของที่ประชุมต้องไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมดที่มีอยู่และมีสิทธิออกเสียง

5.4.5.2 คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้เข้ารับการคัดสรรเป็นกรรมการในบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ

หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจได้กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของบุคคลผู้เข้ารับการคัดสรรเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจในบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ ดังนี้¹⁸

1) มีสัญชาติไทย

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 12

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 10

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 13

- 2) มีอายุไม่เกินหกสิบห้าปีบริบูรณ์
- 3) มีคุณวุฒิและประสบการณ์เหมาะสมกับกิจการของรัฐวิสาหกิจนั้นๆ
- 4) มีประสบการณ์การเป็นกรรมการหรือผู้บริหารองค์กรของภาครัฐหรือภาคเอกชน
- 5) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต
- 6) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- 7) ไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- 8) ไม่เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ
- 9) ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น
- 10) ไม่เป็นข้าราชการการเมือง เว้นแต่เป็นการดำรงตำแหน่งกรรมการตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
- 11) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง
- 12) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากงานเพราะทุจริตต่อหน้าที่
- 13) ไม่เป็นกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ เว้นแต่กรรมการโดยตำแหน่งและข้าราชการที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่กรรมการในคณะกรรมการ

ดังนั้น ผู้ที่ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงไม่สามารถได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจได้

5.4.5.3 การพ้นจากบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ

หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจได้กำหนดให้บุคคลในบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจพ้นจากบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ¹⁹ เมื่อ

- 1) ตาย
- 2) ลาออก
- 3) ขาดคุณสมบัติข้อ 13 ในภายหลัง

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 14

5.4.5.4 การฝึกอบรมหรือร่วมกิจกรรมพัฒนากรรมการสำหรับผู้ที่ได้รับการคัดสรรเข้าสู่บัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ

หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจได้กำหนดให้คณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ จัดให้มีการฝึกอบรมหรือร่วมกิจกรรมพัฒนาการสำหรับผู้ที่ได้รับการคัดสรรเข้าสู่บัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ²⁰ เพื่อเป็นการให้ความรู้แก่ผู้ที่ได้รับการคัดสรรเข้าสู่บัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ ทั้งในส่วนของความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับรัฐวิสาหกิจและการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจ

5.4.5.5 การประกาศบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ

หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจได้กำหนดการประกาศบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจเอาไว้ว่า²¹ เมื่อคณะกรรมการพิจารณาคัดสรรบุคคลที่มีคุณสมบัติตามข้อ 13 ได้แล้ว ให้ดำเนินการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจเพื่อผู้มีอำนาจแต่งตั้งตามกฎหมายพิจารณาคัดสรรบุคคลจากบัญชีรายชื่อเพื่อดำเนินการแต่งตั้งต่อไปตามขั้นตอน

การจัดทำบัญชีรายชื่อตามวรรค 1 และการพ้นจากบัญชีรายชื่อตามข้อ 14 ให้จัดทำเป็นประกาศกระทรวงการคลัง โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นผู้มีอำนาจลงนามในประกาศดังกล่าว

กระทรวงการคลังได้จัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจชุดแรกเสร็จแล้วตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง บัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ ลงวันที่ 13 มิถุนายน 2551^{*} โดยมีรายชื่อบุคคลที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมและผ่านการคัดสรรเพื่อขึ้นบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ จำนวน 53 คน หลังจากนั้น กระทรวงการคลังก็ได้จัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการครั้งที่สองแล้วเสร็จ ตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง บัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ ลงวันที่ 25 สิงหาคม 2551^{**} โดยมีรายชื่อบุคคลที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมและผ่านการคัดสรรเพื่อขึ้นบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ จำนวน 127 คน และท้ายที่สุด กระทรวงการคลังก็ได้จัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการครั้งที่สามแล้วเสร็จ ตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง บัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2551^{***} โดยมีรายชื่อบุคคลที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมและผ่านการคัดสรรเพื่อขึ้นบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ จำนวน 200 คน โดยบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ

²⁰ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 15

²¹ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 16

^{*} รายละเอียดโปรดดูภาคผนวก ง., หน้า 214-226.

^{**} รายละเอียดโปรดดูภาคผนวก จ., หน้า 227-231.

^{***} รายละเอียดโปรดดูภาคผนวก ฉ., หน้า 232-240.

ที่กระทรวงการคลังจัดทำขึ้นนั้น จะประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในหลากหลายอาชีพ เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะธุรกิจและการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ

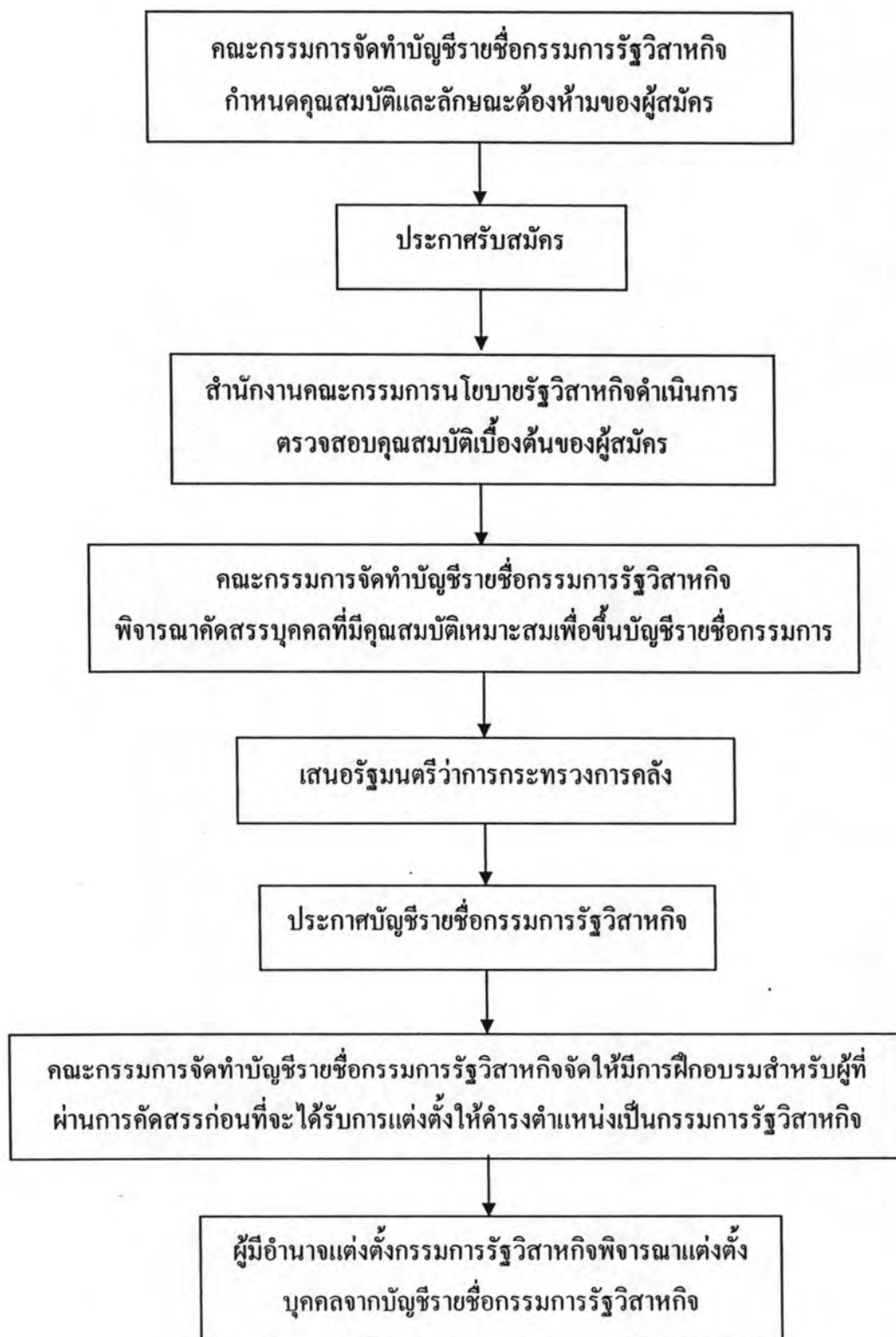
5.4.5.6 การปรับปรุงบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ

หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจได้กำหนดการปรับปรุงบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจเอาไว้ว่า²² ให้คณะกรรมการพิจารณาทบทวน ปรับปรุง และเพิ่มเติมบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจอย่างน้อยปีละครั้ง ทั้งนี้ เพื่อให้บัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจมีความทันสมัยและถูกต้องอยู่เสมอ

---

²² หลักเกณฑ์และวิธีการการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ ข้อ 17

แผนภูมิที่ 3 : กระบวนการสรรหาและแต่งตั้งกรมการรัฐวิสาหกิจ (กรมการอื่น) ตามมาตรา 12/1 แห่งพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2550

5.4.6 ผลที่ได้จากการนำระบบการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจมาใช้

ผลที่ได้จากการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ ทำให้การแต่งตั้งกรรมการอื่นที่มีใช้กรรมการ โดยตำแหน่งในรัฐวิสาหกิจแห่งใด ผู้มีอำนาจจึงต้องพิจารณาแต่งตั้งจากบุคคลในบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังจัดทำขึ้น ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม*

5.4.7 บทวิเคราะห์การจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ

การที่พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2550 ได้กำหนดไว้ว่า ในการแต่งตั้งกรรมการอื่นที่มีใช้กรรมการ โดยตำแหน่งในรัฐวิสาหกิจแห่งใด ให้ผู้มีอำนาจพิจารณาแต่งตั้งจากบุคคลในบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังจัดทำขึ้น ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสรรหาและแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจ ไปจากเดิมหลายประการ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ก่อนหน้าที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายฉบับนี้ เมื่อมีตำแหน่งกรรมการรัฐวิสาหกิจแห่งใดว่างลง กระทรวงเจ้าสังกัดของรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งก็จะดำเนินการสรรหาและแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจกันเอง โดยมีวิธีการและรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละกระทรวง แต่ในปัจจุบัน หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ กำหนดให้มีคณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจขึ้นมาชุดหนึ่ง โดยเป็นคณะกรรมการชุดพิเศษที่ถูกจัดตั้งขึ้นมา โดยเฉพาะ มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาสรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่เหมาะสม เพื่อขึ้นบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ จึงเห็นได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงอำนาจในการสรรหากรรมการรัฐวิสาหกิจที่ก่อนหน้านี้เป็นอำนาจของกระทรวงเจ้าสังกัดของรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งที่จะเป็นผู้ดำเนินการสรรหาผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ไปสู่คณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ

ประการที่สอง หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจที่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้ว จะนำไปใช้กับรัฐวิสาหกิจทุกแห่งไม่ว่าจะถูกจัดตั้งโดยกฎหมายรูปแบบใดก็ตาม ทั้งในส่วนของรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นมาโดยกฎหมายเฉพาะ และรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งโดยการจดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ดังนั้น การแต่งตั้งกรรมการอื่นที่มีใช้กรรมการ โดยตำแหน่งใน

* รายละเอียดโปรดดูภาคผนวก ข., หน้า 241-247.

รัฐวิสาหกิจทุกแห่ง ผู้มีอำนาจแต่งตั้งจึงต้องพิจารณาแต่งตั้งบุคคลจากบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังจัดทำขึ้น ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม

ประการที่สาม ก่อนหน้าที่จะได้นำระบบการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจมาใช้ ผู้มีอำนาจแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจจะมีดุลพินิจเป็นอย่างมากในการแต่งตั้ง กล่าวคือ สามารถแต่งตั้งบุคคลใดก็ตามที่เห็นสมควรให้ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจได้ ทั้งนี้ เพราะไม่มีกฎหมายหรือหลักเกณฑ์ใดกำหนดกระบวนการสรรหาและแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจเอาไว้ แต่ในปัจจุบัน พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 กำหนดให้การแต่งตั้งกรรมการอื่นที่มีไขกรรมการ โดยตำแหน่งในรัฐวิสาหกิจแห่งใด ให้ผู้มีอำนาจพิจารณาแต่งตั้งจากบุคคลในบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังจัดทำขึ้น ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม ดังนั้น การจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจจึงเป็นการลดทอนการใช้ดุลพินิจของผู้มีอำนาจแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจลง ไปส่วนหนึ่ง โดยบังคับให้ต้องพิจารณาแต่งตั้งบุคคลจากบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม

ประการที่สี่ ก่อนหน้าที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายฉบับนี้ ที่มาของกรรมการรัฐวิสาหกิจไม่มีความชัดเจน โดยขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจที่จะพิจารณาแต่งตั้งบุคคลใดก็ตามที่เห็นสมควรเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจต่อไป แต่ในปัจจุบัน พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2550 โดยได้มีแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการแต่งตั้งกรรมการอื่นในรัฐวิสาหกิจเอาไว้ว่า การแต่งตั้งกรรมการอื่นที่มีไขกรรมการ โดยตำแหน่งในรัฐวิสาหกิจแห่งใด ให้ผู้มีอำนาจพิจารณาแต่งตั้งจากบุคคลในบัญชีรายชื่อกรรมการที่กระทรวงการคลังจัดทำขึ้น ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการอื่นของรัฐวิสาหกิจนั้น โดยผู้ที่มีอำนาจในการพิจารณาแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจ จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว โดยในการแต่งตั้งกรรมการที่มีไขกรรมการ โดยตำแหน่ง จะต้องพิจารณาแต่งตั้งจากบุคคลในบัญชีรายชื่อที่กระทรวงการคลังจัดทำขึ้น ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม ส่วนตำแหน่งกรรมการอื่นในอีกสองในสามส่วนที่เหลือนั้น กฎหมายไม่ได้บังคับเอาไว้ว่าจะต้องทำการแต่งตั้งอย่างไร ผู้ที่มีอำนาจในการแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจจึงไม่จำเป็นที่จะต้องทำการแต่งตั้งกรรมการจากบุคคลในบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังจัดทำขึ้น ดังนั้น ที่มาของกรรมการรัฐวิสาหกิจในประเทศไทยจึงมาจากการสรรหาของกระทรวงการคลัง โดยคณะกรรมการจัดทำบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจประการหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งมาจากการแต่งตั้งของผู้มีอำนาจพิจารณาแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจ

ประการที่ห้า ก่อนหน้าที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายฉบับนี้ ฝ่ายการเมืองในฐานะผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจ มักจะแต่งตั้งบุคคลผู้ใกล้ชิดให้ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจ โดยที่ไม่ได้คำนึงถึงความรู้ความสามารถของบุคคลดังกล่าวว่ามีความเหมาะสมกับลักษณะธุรกิจของรัฐวิสาหกิจหรือไม่ แต่ในปัจจุบัน ก่อนที่บุคคลใดจะได้รับการสรรหาเพื่อขึ้นบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจ จะมีกระบวนการตรวจสอบคุณสมบัติว่ามีความเหมาะสมหรือไม่อย่างเข้มงวด จึงเชื่อได้ว่าบุคคลที่ผ่านการสรรหาแล้ว จะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะกิจการของรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่ง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นในบทนี้สรุปได้ว่า การที่พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2550 ได้กำหนดไว้ว่า ในการแต่งตั้งกรรมการอื่นที่มีใช้กรรมการ โดยตำแหน่งในรัฐวิสาหกิจแห่งใด ให้ผู้มีอำนาจพิจารณาแต่งตั้งจากบุคคลในบัญชีรายชื่อกรรมการรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงการคลังจัดทำขึ้นไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการปฏิรูปกระบวนการสรรหาและแต่งตั้งกรรมการรัฐวิสาหกิจในประเทศไทย ทั้งนี้ เพื่อให้การพิจารณาแต่งตั้งกรรมการอื่นที่มีใช้กรรมการ โดยตำแหน่งมีความโปร่งใสและทำให้ได้มาซึ่งกรรมการรัฐวิสาหกิจที่มีความรู้ความสามารถสอดคล้องกับลักษณะธุรกิจและการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ